

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC

PHẠM THỊ THÚY NGA

BỨC TRANH CUỘC SỐNG CUNG ĐÌNH
TRONG *ĐÊM HỘI LONG TRÌ* CỦA NGUYỄN HUY TƯỜNG

LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ, VĂN HÓA VÀ VĂN HỌC VIỆT NAM

THÁI NGUYÊN - 2018

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC

PHẠM THỊ THÚY NGA

BỨC TRANH CUỘC SỐNG CUNG ĐÌNH
TRONG *ĐÊM HỘI LONG TRÌ* CỦA NGUYỄN HUY TƯỜNG

Chuyên ngành: Văn học Việt Nam

Mã số: 60.22.01.21

LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ, VĂN HÓA VÀ VĂN HỌC VIỆT NAM

GIẢNG VIÊN HƯỚNG DẪN : PHẠM THỊ PHƯƠNG THÁI

THÁI NGUYÊN - 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu trích dẫn đều có nguồn gốc rõ ràng. Các kết quả nghiên cứu trong luận văn đều trung thực và chưa từng được công bố ở bất kỳ công trình nào khác.

Thái Nguyên, tháng 5 năm 2018

Tác giả luận văn

Phạm Thị Thúy Nga

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành luận văn thạc sĩ này, tác giả xin trân trọng cảm ơn Ban Giám hiệu, Khoa Sau đại học, Khoa Báo chí - Truyền thông và Văn học, Trường Đại học Khoa học, Đại học Thái Nguyên và các Thầy, Cô giáo đã trực tiếp giảng dạy, giúp đỡ trong suốt quá trình học tập.

Đặc biệt, tác giả xin được bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới giảng viên hướng dẫn **Phạm Thị Phương Thái** đã luôn tận tình hướng dẫn, chỉ bảo trong suốt thời gian tác giả nghiên cứu và hoàn thành luận văn.

Cuối cùng, xin gửi lời cảm ơn đến gia đình, người thân, bạn bè và đã giúp đỡ, động viên, tạo điều kiện để tác giả hoàn thành luận văn.

Thái Nguyên, tháng 5 năm 2018

Tác giả luận văn

Phạm Thị Thúy Nga

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Lịch sử vấn đề	4
3. Đối tượng và mục tiêu nghiên cứu.....	8
4. Nhiệm vụ và phương pháp nghiên cứu	9
5. Phạm vi nghiên cứu.....	10
6. Cấu trúc của luận văn	11
7. Đóng góp của luận văn.....	11
NỘI DUNG	12
CHƯƠNG I: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ NỘI DUNG TIỂU THUYẾT LỊCH SỬ ĐÊM HỘI LONG TRÌ	12
1.1. Sơ lược về tiểu thuyết lịch sử.....	12
1.1.1. Khái niệm tiểu thuyết và tiểu thuyết lịch sử	12
1.2. Đặc trưng của tiểu thuyết lịch sử	14
1.2.1. Tiểu thuyết lịch sử là những tác phẩm mang đầy đủ những đặc trưng của thể loại tiểu thuyết.	14
1.3. Khái lược đôi nét về thành tựu của tiểu thuyết và tiểu thuyết lịch sử ở Việt Nam	16
1.4. Tác giả Nguyễn Huy Tưởng.....	18
1.5. <i>Đêm hội Long Trì</i> của Nguyễn Huy Tưởng	21
1.5.1. Hoàn cảnh sáng tác <i>Đêm hội Long Trì</i>	21
1.5.2. Giá trị nội dung của tác phẩm <i>Đêm hội Long Trì</i>	23
1.5.3. Giá trị nghệ thuật của <i>Đêm hội Long Trì</i>	24
Chương II: BỨC TRANH CUỘC SỐNG CUNG ĐÌNH TRONG ĐÊM HỘI LONG TRÌ CỦA NGUYỄN HUY TƯỜNG	27
2.1. Cuộc sống xa hoa nơi phủ chúa	27
2.1.1. Cảnh xa hoa, tráng lệ của đêm hội Trung thu bên hồ Long Trì.....	27

2.1.2. Cuộc sống xa hoa trong phủ chúa	29
2.2. Sự rối ren, đảo lộn mọi giá trị tốt đẹp nơi triều chính.....	31
2.2.1. Sự lộng hành của Đặng Thị Huệ	31
2.2.2. Bản chất dâm dăng của Đặng Mậu Lân	39
2.3. Sự đối lập giữa cái chân, thiện, mỹ với cái xấu xa, độc ác nơi phủ chúa	49
Chương III: NHỮNG ĐỘC ĐÁO TRONG NGHỆ THUẬT VIẾT TRUYỆN	
<i>ĐÊM HỘI LONG TRÌ</i> CỦA NGUYỄN HUY TƯỜNG.....	57
3.1. Đề tài	57
3.2. Cốt truyện.....	58
3.3. Nhân vật	59
3.4. Ngôn ngữ.....	61
KẾT LUẬN	65
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	68

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Lý do khoa học

Chế độ phong kiến Việt Nam nửa cuối thế kỷ XVIII – nửa đầu thế kỷ XIX bước vào thời kỳ khủng hoảng, suy vong trầm trọng, chuẩn bị cho sự sụp đổ toàn diện của chế độ này vào cuối thế kỷ XIX, đầu thế kỷ XX. Sự khủng hoảng này còn được biểu hiện ở sức trỗi dậy mãnh liệt với một khí thế chưa từng có của phong trào nông dân khởi nghĩa. Bức tranh xã hội phong kiến Việt Nam thời kỳ hấp hối đã được nhóm tác giả đương thời Ngô Gia Văn Phái tái hiện khá chân thực và sinh động trong cuốn tiểu thuyết chương hồi Hoàng Lê nhất thống chí. Đầu thế kỷ XX, dưới một góc nhìn hoàn toàn mới mẻ của Nguyễn Huy Tưởng, một lần nữa bức tranh văn hóa - xã hội Việt Nam thế kỷ XVIII - XIX được phục dựng, tuy chỉ bằng lát cắt trong *Đêm hội Long Trì*

Với *Đêm hội Long Trì*, Nguyễn Huy Tưởng không đi vào tái hiện toàn bộ vấn đề lịch sử như trong *Hoàng Lê nhất thống chí* mà ông đã thu gọn sự miêu tả từ điểm xuất phát là một đêm hội trung thu bên hồ Long Trì. Từ đó, cuộc sống của người dân nơi kinh thành và những sinh hoạt, bộ mặt của phủ chúa được hiện lên rõ nét. Từ những cảnh vui chơi, cảnh thi thơ, đối đáp hòa quyện vào nhau một cách hài hòa trong không gian của một tối mùa thu, Nguyễn Huy Tưởng viết về một thời xã hội lung lay, một thời đổ máu chỉ vì sự hồng hách chuyên quyền của những tay tiểu nhân thấp kém. Với *Đêm hội Long Trì*, Nguyễn Huy Tưởng đã mang đến một cái nhìn sâu sắc hơn về những nhân vật trong lịch sử và những vấn đề của thời đại

Với *Đêm hội Long Trì*, Nguyễn Huy Tưởng đã khẳng định những sáng tạo nghệ thuật độc đáo trong việc tái hiện không gian văn hóa xã hội phong kiến Việt Nam thế kỷ XVIII - XIX. Cùng lấy cảm hứng từ những sự kiện lịch

sử dân tộc thời mãn chiều xế bóng, nhưng với ngòi bút tài hoa, Nguyễn Huy Tường đã tạo nên sức hấp dẫn riêng cho tác phẩm của mình. *Đêm Hội Long Trì* đã thu hút được sự quan tâm của nhiều độc giả, nhiều nhà nghiên cứu bởi họ “đã phát hiện ra, bằng khứu giác nghề nghiệp của mình, một thứ trầm hương kì lạ tàng ẩn trong tiểu thuyết.”

Chọn đề tài nghiên cứu “Bức tranh cuộc sống cung đình trong *Đêm hội Long Trì*” luận văn muốn tập trung làm sáng tỏ tài năng nghệ thuật của nhà văn Nguyễn Huy Tường trong việc tái tạo phần nào không gian văn hóa - xã hội phong kiến Việt Nam thế kỷ XVIII - XIX được thể hiện trong *Đêm hội Long Trì*. Từ đó khẳng định sự sáng tạo, tài năng của Nguyễn Huy Tường và sự chi phối của thể loại tiểu thuyết lịch sử trong quá trình sáng tác tác phẩm *Đêm hội Long Trì*.

1.2. Lý do thực tiễn

Trong lịch sử văn học Việt Nam thế kỷ XX, Nguyễn Huy Tường được đánh giá là nhà văn tiêu biểu. Mặc dù tuổi đời của ông không nhiều nhưng ông đã để lại cho đời một khối lượng tác phẩm văn chương khá lớn và có giá trị cao. Đề tài sáng tác của ông vô cùng phong phú, đa dạng. Ông viết trên nhiều nội dung: viết về nông thôn – thành thị, về quá khứ - hiện tại, về chiến trường – hậu phương... Dù viết ở nội dung nào ông cũng để lại những tác phẩm có giá trị sâu sắc. Không những ông sáng tác phong phú, đa dạng về nội dung mà ở thể loại văn học cũng vô cùng độc đáo. Thể loại sáng tác trong văn nghiệp của ông cũng rất phong phú, đa dạng. Như vậy những sáng tác của ông đều đạt được giá trị cao về nội dung tư tưởng cũng như về nghệ thuật. Với những đóng góp to lớn của mình cho văn học nước nhà vào năm 1996 ông đã vinh dự được nhận giải thưởng Hồ Chí Minh về văn học nghệ thuật.

Nguyễn Huy Tường là cây bút thành công ở đề tài lịch sử, sự nghiệp văn chương của Nguyễn Huy Tường chiếm một vị trí quan trọng trên văn đàn,

tạo được dấu ấn sâu đậm trong lòng công chúng bạn đọc bởi lối tiếp cận, miêu tả, phản ánh lịch sử một cách độc đáo. Nhà nghiên cứu - nhà phê bình văn học, tiến sĩ Nguyễn An từng nhận xét: nếu không có Nguyễn Huy Tưởng thì văn học hiện đại Việt Nam, nhất là ở mảng lịch sử - truyền thống, sẽ rơi đi sự bề thế, vẻ kỳ vĩ, tráng lệ và chất bi thương hào hùng. Ông còn cho rằng, Nguyễn Huy Tưởng đã mở đầu một cách thích đáng cho dòng văn chương viết về truyền thống, về lịch sử trung đại Việt Nam trong nền văn chương hiện đại Việt Nam. Bởi vậy ở nhiều vở kịch, tiểu thuyết, bút ký, nhật ký... và đặc biệt là ở các vở kịch như *Vũ Như Tô*, *Bắc Sơn*; tiểu thuyết *Đêm hội Long Trì*, *Sống mãi với Thủ đô*... được coi là những dấu mốc quan trọng nhất trong sự nghiệp sáng tác văn chương của ông. Nguyễn Huy Tưởng là một tác giả được đưa vào giảng dạy trong chương trình văn học của phổ thông. Khi thực hiện đề tài này, chúng tôi với tư cách là giáo viên phổ thông sẽ có thêm cơ hội tự trang bị, tích lũy những kiến thức về một nhà văn được mệnh danh là “nhà chép sử bằng các tác phẩm văn học”.

Nguyễn Huy Tưởng là người đặc biệt tâm huyết với lịch sử dân tộc mà đặc biệt hơn cả là những vấn đề chính trị nóng hổi, những vấn đề lịch sử của quê hương mình. Xuất phát từ tình cảm yêu mến quê hương ấy mà ông đã dành một tình cảm đặc biệt với kinh thành Thăng Long. Điều đó đã lý giải vì sao mà Nguyễn Huy Tưởng bắt đầu sự nghiệp văn chương của mình bằng tác phẩm *Vũ Như Tô* và kết thúc với tiểu thuyết đang dang dở *Sống mãi với thủ đô*. Tình cảm yêu mến đó trong Nguyễn Huy Tưởng đã trở thành sợi chỉ đỏ xuyên suốt toàn bộ sự nghiệp sáng tác của ông. Bởi vậy đến với những tác phẩm của Nguyễn Huy Tưởng chúng ta cảm nhận được sự am hiểu sâu sắc của ông về con người thủ đô, sự am hiểu về vốn văn hóa của dân tộc đặc biệt là về vùng đất Thăng Long yêu dấu. Chính vì vậy mà ông là cây bút tiêu biểu của khuynh hướng tiểu thuyết lịch sử trong văn học Việt Nam hiện đại.

Đêm hội Long Trì là một trong số những tác phẩm tiểu thuyết lịch sử xuất sắc của Nguyễn Huy Tưởng đã được dàn dựng thành bộ phim dã sử của đạo diễn Hải Ninh. Bộ phim là một thành công của Điện ảnh Việt Nam thời kỳ đổi mới với thể loại dã sử. *Đêm hội Long Trì* quy tụ dàn diễn viên xuất sắc nhất ba thập niên cuối thế kỷ XX, bối cảnh công phu dựa trên nền câu chuyện vốn đã được nhà văn Nguyễn Huy Tưởng mô tả đầy lôi cuốn về những mưu mô chốn cung đình.

Xuất phát từ tình cảm yêu mến, trân trọng, ngưỡng mộ một nhà văn tài hoa, chúng tôi đã lựa chọn đề tài “Bức tranh cuộc sống cung đình trong *Đêm hội Long Trì* của Nguyễn Huy Tưởng” với mong muốn được hiểu sâu sắc hơn về một bối cảnh lịch sử dân tộc giai đoạn thời chúa Trịnh Sâm. Từ đó chúng ta nhận thấy rõ hơn những đóng góp của Nguyễn Huy Tưởng trong văn học dân tộc trên cả mặt nội dung và nghệ thuật sáng tạo.

Như vậy với những lý do đó đã thôi thúc chúng tôi tìm hiểu về tài “Bức tranh cuộc sống cung đình trong *Đêm hội Long Trì* của Nguyễn Huy Tưởng”

2. Lịch sử vấn đề

Văn học là tấm gương phản ánh thời đại. Văn học viết về lịch sử để người đọc ấn tượng, yêu mến là vô cùng khó. Mà khi viết về lịch sử phải phản ánh được mọi góc cạnh của cuộc sống, của tâm lý, tình cảm, của các mối quan hệ của con người trong xã hội lại càng khó hơn. Nhưng đến với những sáng tác của Nguyễn Huy Tưởng chúng ta sẽ cảm nhận được tất cả điều đó. Mặc dù Nguyễn Huy Tưởng sống cách xa với lịch sử, không là người trực tiếp chứng kiến những trang sử trong quá khứ nhưng bằng tài năng của mình ông đã làm sống lại được một quá khứ vừa hào hùng vừa đau thương của dân tộc. Đến với những trang viết về lịch sử của dân tộc trong ngòi bút Nguyễn Huy Tưởng chúng ta nhận thấy “Lịch sử bao giờ cũng là sự kết nối từ quá khứ đến hiện đại, đó là sự song hành hoặc tương phản giữa một bên là bạo lực của ngoại